

Pare Massot

per Fanny Tur Riera

Suaviter in modo, fortiter in re

Es fa difícil parlar de les persones quan ja no hi són: qualsevol lloança pot semblar un panegíric, perquè ja ha marxat. En el cas de Josep Massot i Muntaner, és doblement difícil, perquè tot és cert i, a més, voldries dir alguna cosa que no s'hagi dit ja, cosa gairebé impossible.

Quan el vaig conèixer em va sorprendre la seua timidesa, i em va enamorar el seu aspecte fràgil i la seua proximitat. Sabia adaptar-se amb naturalitat a qualsevol entorn i posar-se en el lloc dels altres. Tenia una gran facilitat per fer-se estimar i, quan somreia, es convertia en un al·lot. Després, quan ja havia establert confiança i t'abraçava, senties que ho feia de veres. Tot ho mirava amb ulls plens de curiositat i vivesa.

El pare Massot i Eivissa

Va ser fa vint-i-un anys quan el vàrem convidar des del Consell Insular, aleshores encara d'Eivissa i Formentera, perquè presentàs l'obra guanyadora del Premi d'Investigació 8 d'Agost de l'any anterior. En aquella nova etapa, en un tribunal ja sense càrrecs polítics, s'havia elegit el treball d'un jove investigador que aleshores residia a Mèxic, Artur Parron Guasch, i que constituïa una panoràmica de la Guerra Civil espanyola i el primer franquisme a les Pitiüses. Havia quedat finalista amb la recomanació de la seua publicació l'estudi sobre la Causa general de les Pitiüses de José Miguel L. Romero.

Avui, sortosament, és un fet habitual presentar un llibre més sobre

El pare Massot, el 2021, en l'homenatge que se li va fer a l'Institut d'Estudis Catalans (Frontissa / ILC).

el colp d'estat que va causar la confrontació bèl·lica i la dictadura i que va marcar de manera dramàtica tot el segle XX, però fa dues dècades no ho era i, molt manco fer-ho en seu institucional. Quan parlàvem des de la conselleria de Cultura amb Miquel Costa, l'editor dels premis, tots dos coincidírem que el presentador havia de ser un expert en el tema i una persona de prestigi. Teníem la sort que la màxima autoritat en la història d'aquest període era justament un investigador de les Illes. Josep Massot i Muntaner de seguida ens va dir que sí i va fer la seua primera visita a les Pitiüses convocat per a un acte públic que volíem carregar de compromís. Va ser emocionant escoltar-lo i començar a tractar-lo a partir d'aquell moment, un privilegi.

La feina i la vida

Josep Massot i Muntaner va néixer en els primers anys de la duríssima postguerra en una illa que va ser escenari d'algun dels episodis més durs del conflicte, va dedicar tota la seua vida a l'estudi i la recerca, i va ser un dels primers investigadors d'aquell fosc període. Només al catàleg bibliogràfic de les Illes Balears hi ha 118 entrades amb la seua autoria. La seua aparença fràgil amagava una voluntat i una capacitat de feina incansable. Això no obstant, va saber gaudir de la vida, de la família i dels amics amb l'alegria de les bones persones. Vivia els moments d'oci, una vetlada, un sopar, un passeig o un viatge, amb la mateixa intensitat que quan es capbussava entre llibres i documents i amb la mateixa naturalitat i senzillesa que ho feia tot.

El vaig poder acompanyar quan, l'any 2009, el Consell de Mallorca li va atorgar la Medalla d'Or, o quan, ara fa deu anys, va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. En aquella ocasió, una colla d'amics de les Illes va viatjar a Barcelona per viure a prop d'ell un just reconeixement a un dels intel·lectuals més importants del país. En el seu parlament, després de rebre el guardó de mans de l'aleshores presidenta d'Òmnium, Muriel Casals, va pronunciar la dita que millor el defineix: *suaviter in modo, fortiter in re*. Així era com expressava i exercia les seues conviccions.

Record també que quan el 2010, des de l'Institut Ramon Llull (IRL) el vàrem convidar a fer una xerrada en el Campus Lingüístic d'Artà, va aprofitar per mostrar-me alguns dels llocs de la seua infantesa, com el carrer on havia viscut a Pòrtol, mentre em contava anècdotes personals mesclades amb dades històriques del lloc. Se sentia orgullós de ser un mallorquí català o un català de Mallorca, com sempre deia.

Montserrat i la biblioteca

El feia feliç rebre les visites dels amics a ca seua, a Montserrat, especialment de gent de les Illes. Poc després de la presentació del Premi 8 d'agost a Eivissa, vàrem visitar l'Abadia en companyia de representants de la Casa de les Pitiüses a Barcelona, i el pare Massot ens va mostrar amb orgull les diferents estances de l'Abadia, inclosa la magnífica biblioteca que recollia tot el que es publicava al país. El fet que

Tenen el plaer de convidar-vos a la conferència “**El comte Rossi i Eivissa**” de l'historiador Josep Massot i Muntaner, que tindrà lloc el pròxim dimarts 15 de novembre, a les 20.00 h, a la Sala Jordi Juan Riquer de la Biblioteca Municipal d'Eivissa (Can Ventosa).

La conferència està emmarcada dins el programa **Tardes d'història, tardes de literatura**.

Josep Massot i Muntaner és l'Escriptor del mes de novembre a la Biblioteca Municipal d'Eivissa.

Eivissa, novembre de 2016

Invitació a la conferència que va impartir el pare Massot sobre el comte Rossi, a Eivissa, el novembre de 2016, quan va ser Escriptor del mes.

comptàs amb gairebé tot el que es publicava a les Illes era mèrit seu. També era generós amb la seua feina: conserv com un tresor els llibres dedicats amb la seua lletra petita i gairebé inintel·ligible que m'enviava cada vegada que publicava un nou volum.

El novembre de 2016 va tornar a Eivissa —el 2001 va encetar una relació fluida i intensa amb la nostra illa— per protagonitzar un reconeixement molt més modest que tots els que ja havia rebut: el de ser l'Escriptor del mes amb motiu del seu 75è aniversari. Va ser una nova oportunitat per tornar a gaudir de la seua saviesa. L'havíem convidat com a protagonista del mes perquè fes una conferència sobre un personatge del qual havia publicat un estudi tan ben documentat i rigorós com sempre: l'infaust comte Rossi. Ho va fer dins el cicle *Tardes d'història, tardes de literatura*, que aquell any coincidia amb el 80è

aniversari de l'esclat de la Guerra Civil espanyola. Una vegada més, ens va demostrar el coneixement exhaustiu que tenia d'aquell període també a les Pitiüses.

El pare Massot i la plataforma antiautopistes

Deu anys abans, el 2006, havia visitat l'illa en companyia del pare abat Josep Maria Soler per participar a Portmany en la presentació del llibre *De la narrativa oral i el teatre popular a les Pitiüses* de Marià Torres, publicat per Miquel Costa. Varen venir enmig de la mobilització social més important de les darreres dècades a l'illa, a favor del territori i en contra de les autovies planificades per un govern presidit per Jaume Matas que degué pensar que, després d'haver guanyat les eleccions el 2003, tendria impunitat per fer i desfer, sobretot desfer. La seua actitud còmplice en presència dels amfitrions de l'acte i responsables polítics del projecte va ser un clar i intencionat posicionament de suport a la causa. Amb la seua actitud i sense necessitat de dir res, tant el pare abat com el pare Massot varen deixar clar de quin costat estaven. *Suaviter in modo...*

Feia poc que havia sortit el número 553 de la revista *Serra d'Or* que incloïa un monogràfic sobre les Pitiüses sota el títol «Notícia d'Eivissa i Formentera» i que el pare Massot m'havia demanat que coordinàs seguint el consell de Miquel Costa. Anys després, em va

**L'abast
de la figura immensa
del pare Massot el donen les
obres que va publicar
i les miscel·lànies
que se li varen dedicar en vida**

A l'esquerra, el pare Massot, a la biblioteca municipal d'Eivissa, el novembre de 2016 (fotografia: Daniel Espinosa / Última Hora Ibiza y Formentera). A la dreta, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, del qual era membre.

demanar que coordinàs el monogràfic número 71 de *Randa* dedicat a Eivissa. Sempre tenia presents les Pitiüses, i no de manera anecdòtica, sinó des del coneixement profund de la nostra història i el nostre llegat.

Unes jornades d'intercanvi cultural i la seua senzillesa

L'any 2008, quan s'havia produït a les Illes un canvi de govern conseqüència política d'aquella mobilització, Josep Massot va tornar a les Pitiüses per participar en les IV Jornades Verdagerianes d'intercanvi cultural que, en aquella ocasió, es varen celebrar a Eivissa, gràcies, entre d'altres, a les gestions d'Isidor Marí. Part de les activitats es varen celebrar a la seu de l'Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF) a Can Botino. Aquells dies, entre el 10 i el 12 d'octubre, varen visitar l'illa nombroses autoritats acadèmiques, la situació dels quals complicava sovint el protocol que s'havia d'aplicar en aquests casos. Els organitzadors em comentaren, agraïts, que amb el pare Massot no hi havia mai problemes en aquest sentit, perquè a ell li anava bé qualsevol cosa i es posava i s'asseia on li indicaven, sempre amb un somriure. I com l'historiador i eclesiàstic aprofitava sempre per fer més d'una cosa, va fer venir bé l'avinentsa per tancar un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de la ciutat i la Fundació Abadia de

Montserrat, creada ara fa vint-i-cinc anys, per donar suport a les activitats de la Fundació i fer difusió també de les activitats organitzades per l'Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera (AHEiF) en el marc de l'Any Jaume I, al qual s'havia adherit la corporació municipal. La complicitat va ser constant i la seua bona predisposició a ajudar tothom, també.

Medalla d'Or de les Illes Balears

En aquells anys, ens vàrem anar retrobant tant a Barcelona, com a Mallorca o a Eivissa. La passada legislatura, sent consellera de Cultura, Participació i Esports del Govern, el vàrem proposar per a la Medalla d'Or de les Balears. Inexplicablement, encara no la tenia. Finalment, se li va concedir l'any 2019 i, tot i que la seua salut ja no li va permetre recollir un guardó que honorava més a qui l'atorgava que a qui el rebia, el seu germà Biel va traslladar el seu agraïment.

Estimava Eivissa, i ho va demostrar. De fet, de les darreres coses amb les quals vàrem poder col·laborar va ser en la publicació d'*El mite d'Eivissa: les imatges d'Eivissa (1867-1919)* de Nina Ferrer.

El seu llegat

Quan deim que ens queda el seu llegat és una manera de trobar consol per la pèrdua personal, però és rigorosament cert, perquè és difícil

encetar l'estudi de qualsevol tema que afecti la història i la cultura de les Illes o del país sencer i no trobar-se amb el camí obert i la tasca precedent del pare Massot: literatura oral i cultura popular, memòria històrica, personatges i homeots, història i cultura contemporània. Tot el que havia fet omplia dues vides i encara deia que li quedava feina per a cent cinquanta anys. Professor, editor, escriptor, investigador, va tenir sempre present tots els racons del país, tant a l'hora d'investigar, com dirigint l'editorial i les revistes *Randa* i *Serra d'Or*.

La seua independència de criteri el va convertir, en determinats moments, en objectiu de la *caverna*, que no devia poder tolerar que un eclesiàstic escrivís amb equanimitat sobre un conflicte i una etapa històrica on l'església a la qual pertanyia havia tengut un paper central. El pare Massot representava la sinceritat d'uns vots religiosos que va complir amb honestedat. L'abast de la seua figura immensa el donen les obres que va publicar, les miscel·lànies que se li han dedicat en vida i la conversa en forma de llibre que va mantenir amb l'historiador David Ginard i Féron un any abans de deixar-nos i que es va publicar de la mà de l'editor Lleonard Muntaner per a futura memòria. Recoman la seua lectura.

FANNY TUR RIERA ■